

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o.

Voorts heeft het College voor Examens (CvE) op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet CvE de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommiteerde toekomen.
- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Examens.

De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.

- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke gecommiteerde aanwijzen. De beoordeling van de derde gecommiteerde komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
 - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
 - 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;

- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
 - 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
 - 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
 - 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
 - 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
 - 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.
- NB1 Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.
Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten.
Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht.
Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.
- NB2 Als het College voor Examens vaststelt dat een centraal examen een onvolkomenheid bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.
Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk nadat de onvolkomenheid is vastgesteld via Examenblad.nl verstuurd aan de examensecretarissen.
Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:
- NB
- a. Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
 - b. Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden WOLF-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Een onvolkomenheid kan ook op een tijdstip geconstateerd worden dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt. In dat geval houdt het College voor Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen kunnen maximaal 58 scorepunten worden behaald.

Voor dit examen is de volgende vakspecifieke regel vastgesteld:

Voor rekenfouten worden geen scorepunten afgetrokken. Wanneer echter de kandidaat bij een berekening kennelijk verzuimd heeft door schatting controle op het antwoord uit te oefenen, wordt voor deze fouten één scorepunt afgetrokken tot een maximum van drie scorepunten voor het hele examen.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opmerking

Algemene regel 3.6 is ook van toepassing als gevraagd wordt een gegeven antwoord toe te lichten, te beschrijven en dergelijke.

Opgave 1

1 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat geïmporteerde inflatie, die het gevolg is van een koersstijging van de Amerikaanse dollar ten opzichte van de eerder gebruikte munt, voorkomen wordt.

2 maximumscore 2

Voorbeelden van voordelen zijn:

- Een antwoord waaruit blijkt dat de bedrijven bij een gematigde inflatie een betere concurrentiepositie hebben ten opzichte van vergelijkbare bedrijven in landen met een hogere inflatie.
- Een antwoord waaruit blijkt dat een gematigde inflatie een neerwaarts effect heeft op de rentestand, hetgeen de investeringskosten verlaagt.
- Een antwoord waaruit blijkt dat de bedrijven bij het doen van investeringen bij een gematigde inflatie meer zekerheid hebben over (de reële waarde van) de winst dan bij een hogere inflatie.

per juist beschreven voordeel

1

3 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat de Banko Sentral niet de rentestand kan veranderen met het doel de bestedingen te beïnvloeden, doordat een renteverskil met de VS kan leiden tot ongewenst kapitaalverkeer tussen de eilanden en de VS (en een daarmee samenhangende verstoring van de betalingsbalans met de VS).

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

4 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste antwoorden zijn:

- Een antwoord waaruit blijkt dat bij een zwevende wisselkoers evenwicht op de betalingsbalans automatisch tot stand komt (en dus niet via beleidsmaatregelen hoeft te worden gerealiseerd).
- Een antwoord waaruit blijkt dat de Banco Sentral bij een zwevende wisselkoers geen valutareserve hoeft aan te houden om eventueel te interveniëren.
- Een antwoord waaruit blijkt dat de Banco Sentral een zelfstandig rentebeleid wil voeren, wat niet kan bij een vaste wisselkoers.

Opgave 2

5 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat de daling van de netto-inkomens minder groot is dan de daling van de bruto-inkomens, doordat als gevolg van de daling van de bruto-inkomens de gemiddelde belastingdruk ook daalt. Hierdoor wordt de daling van de consumptie beperkt.

6 maximumscore 2

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Een antwoord waaruit blijkt dat een verlaging van de autonome belasting via een hoger besteedbaar inkomen ook leidt tot extra besparingen, terwijl een verhoging van de autonome overheidsbestedingen volledig doorwerkt op de bestedingen.
- Een antwoord waaruit blijkt dat een verhoging van de autonome overheidsbestedingen vooral plaatsvindt in eigen land, zodat het importlek relatief klein is, terwijl een verlaging van de autonome belasting doorwerkt op de consumptie waarbij het importlek relatief groot kan zijn.

7 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- $\Delta Y = 1,8 \times (130 - 110) - 1,2 \times (-35 + 20)$
- $\Delta Y = 54$
- $\Delta(B - O) = 0,27 \times 54 - 15 - 20 = -20,42$

1

1

8 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat de onzekerheid over het toekomstige besteedbare inkomen voor een daling van het consumentenvertrouwen zorgt, hetgeen zich uit in een lagere consumptiequote.

Opgave 3

9 maximumscore 8

- a De argumenten van de politieke partij zijn correct uitgewerkt.
- 1 – Te denken valt aan de financiële prikkel die uitgaat van een relatief lagere uitkering en daarmee werknemers stimuleert aan het arbeidsproces te blijven deelnemen.
 - Te denken valt aan de financiële prikkel die uitgaat van de betaling van het eerste jaar door de werkgever en daarmee werkgevers stimuleert voorzieningen te treffen, zodanig dat hun werknemers aan het arbeidsproces blijven deelnemen.
 - 2 Te denken valt aan de stijging van het aantal werkenden, waardoor meer premie / belasting aan de overheid afgedragen wordt / de uitgaven voor werkongeschiktheid dalen, zodat het saldo van de overheidsbegroting verbetert en er financiële ruimte ontstaat voor aflossing van de staatsschuld, waardoor het bedrag waarover rente betaald moet worden, daalt.
 - 3 Te denken valt aan de daling van het gebruik van de regeling bij werkongeschiktheid, waardoor de kosten hiervoor dalen hetgeen, via lagere loonkosten, tot uitdrukking kan komen in relatief lagere kosten per eenheid product, waardoor het prijsniveau daalt.
- b Het bezwaar van de organisaties van werknemers is correct toegelicht en weerlegd.
- Voor de toelichting valt te denken aan de daling van de uitkering bij werkongeschiktheid in vergelijking met de WOW, waardoor de inkomensverschillen groter worden.
- Voor de weerlegging valt te denken aan de blijvend grotere deelname aan betaald werk, zodat de daling van het looninkomen beperkt blijft en veel minder gebruikgemaakt hoeft te worden van de lagere uitkering bij werkongeschiktheid.

Opmerkingen

- Voor a maximaal 3×2 scorepunten toekennen.
- Voor b maximaal 2×1 scorepunt toekennen.
- Noteer voor elk onderdeel 0, 1 of 2 scorepunten.
 0 → (vrijwel) geheel fout
 1 → bij twijfel
 2 → (vrijwel) geheel goed

Indien de onderdelen van het artikel niet logisch op elkaar aansluiten en/of het gebruikte aantal woorden te veel afwijkt van de eis

–1

Opgave 4

10 maximumscore 2

0

Een verklaring waaruit blijkt dat Zwitserland en Noorwegen deel uitmaken van een vrijhandelszone.

11 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

Zonder invoerrechten bedraagt de prijs $0,032 \times 1,25 = \text{CHF } 0,04$

De invoerrechten bedragen $\frac{0,0408 - 0,04}{0,04} \times 100\% = 2\%$

12 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

• uit Noorwegen $\frac{1,04 \times 0,72}{0,99 \times 12} \times 0,98 \times 1,25 = \text{CHF } 0,0772$ 1

• uit Duitsland $(1,05 \times 0,032 \times 0,98 \times 1,25) \times 1,02 = \text{CHF } 0,0420$ 1

13 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat de criticus aangeeft dat Zwitserland uit het duurdere eigen handelsblok importeert (Noorwegen) in plaats van uit het goedkopere Duitsland dat lid is van een ander handelsblok (de EU).

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 5

14 maximumscore 1

Een antwoord waaruit blijkt dat hier uitsluitend aanbodfactoren zijn weergegeven.

15 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

pijl a +

Onderwijs verhoogt het niveau van kennis en vaardigheden waardoor de waarde van het menselijk kapitaal stijgt.

pijl b +

Een hogere waarde van menselijk kapitaal stimuleert de vernieuwing van het productieproces.

pijl c +

De vernieuwing van het productieproces zorgt voor een hogere kwaliteit van het ingezette kapitaal, zodat de arbeidsproductiviteit stijgt.

pijl d +

Een hogere arbeidsproductiviteit in combinatie met een gelijke inzet van arbeid levert een hogere productie.

- indien 4 pijlen van het juiste teken zijn voorzien en juist zijn uitgelegd 2
- indien 3 pijlen van het juiste teken zijn voorzien en juist zijn uitgelegd 1
- indien 2 pijlen of minder van het juiste teken zijn voorzien en juist zijn uitgelegd 0

16 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat dit besluit van de overheid leidt tot een toename van de concurrentie, waardoor ondernemers efficiënter gaan werken / gestimuleerd worden te investeren.

17 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- een voorbeeld waaruit blijkt dat de groei van het bbp per hoofd ten koste kan gaan van het milieu 1
- een voorbeeld waaruit blijkt dat de groei van het bbp per hoofd ten koste kan gaan van de hoeveelheid vrije tijd 1

Vraag	Antwoord	Scores
18	maximumscore 3 Een voorbeeld van een juist antwoord is:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Uitspraak a kan niet op basis van figuur 2 gedaan worden, doordat hierin uitsluitend informatie staat over het bbp per hoofd en het bbp per gewerkt uur / informatie over de bevolkingsomvang ontbreekt / informatie over het totaal aantal gewerkte uren ontbreekt 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Uitspraak b kan op basis van figuur 2 gedaan worden, doordat land A op het energieverbruik per eenheid bbp lager scoort dan het gemiddelde van alle landen en op de uitstoot van CO₂ per hoofd op dat gemiddelde zit 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Uitspraak c kan op basis van de figuur 2 gedaan worden, doordat een relatief lage score op het aantal gewerkte uren per jaar in combinatie met een relatief hoge score op het bbp per hoofd betekent dat het bbp per gewerkt uur relatief hoog zal zijn 	1

Opgave 6

- 19 maximumscore 1**
Een antwoord waaruit blijkt dat het bij de huurkorting gaat om een aan consumptie gebonden inkomensoverdracht.
- 20 maximumscore 2**
Een voorbeeld van een juist antwoord is:
Een antwoord waaruit blijkt dat bij een stijging van het belastbaar inkomen de netto huur stijgt, hetgeen wijst op een daling van de huurkorting bij een gelijkblijvende bruto huur.
- 21 maximumscore 3**
Een voorbeeld van een juiste berekening is:
- De huurkorting was $\text{€ } 6.000 - 0,216 \times \text{€ } 23.000 = \text{€ } 1.032$ en wordt $\text{€ } 6.000 - 0,24 \times \text{€ } 27.000 = - \text{€ } 480$ dus $\text{€ } 0$ 1
 - het belastbaar jaarinkomen stijgt met $\text{€ } 4.000$ waarover $\text{€ } 1.600$ extra belasting moet worden betaald 1
 - zijn besteedbare inkomen stijgt dus met $\text{€ } 4.000 - \text{€ } 1.032 - \text{€ } 1.600 = \text{€ } 1.368$ 1
- 22 maximumscore 2**
Een voorbeeld van een juist antwoord is:
Een antwoord waaruit blijkt dat het van de overheid te ontvangen vaste bedrag behouden blijft bij doorstroming naar een woning met een bruto huur van meer dan $\text{€ } 7.200$, terwijl de huurkorting in dat geval verdwijnt.

Opgave 7

23 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$1,017 \times 1 \times 1 \times 0,986 \times 100 = 100,28$$

een groei van 0,28%

24 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$\text{De index van het bbp bedraagt } 1,007 \times 1,021 \times 100 = 102,81.$$

Aangezien de werkgelegenheid niet groeit, is de groei van de arbeidsproductiviteit dus 2,81%.

25 maximumscore 2

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Een antwoord waaruit blijkt dat werkgevers afwachten of de negatieve ontwikkeling van het bbp blijvend is en het teruglopen van de productie opvangen door de werknemers korter te laten werken / deeltijdontslag te verlenen.
- Een antwoord waaruit blijkt dat werkgevers verwachten dat door het herstel na deze neergang, de arbeidsmarkt verkraapt en er dan moeilijk aan goed gekwalificeerd personeel te komen is, zodat ze nu hun personeel (gedeeltelijk) in dienst houden.

26 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

In het geval dat de afdracht aan het fonds kleiner is dan de (werkloosheids)uitkeringen uit het fonds.

Uit de toelichting moet blijken dat dan de bestedingen als gevolg van (werkloosheids)uitkeringen uit dit fonds, worden gestimuleerd.

5 Inzenden scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per school in het programma WOLF.

Zend de gegevens uiterlijk op 28 mei naar Cito.